

Konstnärernas Riksorganisation.

Konstnärernas Riksorganisation
Hornsgatan 103, 9 tr, 117 28 Stockholm

Till:

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Diarienummer: S2026/01524
Datum: 2026-10-30

Konstnärernas Riksorganisations synpunkter på Socialdepartementets promemoria Sjukpenninggrundande inkomst för personer med inkomst av näringsverksamhet

Inledning

Konstnärernas Riksorganisation företräder 3 500 bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare (fortsättningsvis omnämnda som ”konstnärer” eller ”bild- och formkonstnärer”) i Sverige i frågor som rör deras fackliga, sociala och ekonomiska villkor. Vi lämnar härmed våra synpunkter på socialdepartementets promemoria *Sjukpenninggrundande inkomst för personer med inkomst av näringsverksamhet* (S2026/01524).

Konstnärernas Riksorganisation har i många år arbetat för en reformerad sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Vi har tidigare lämnat remissvar på utredningen *Ett trygghetssystem för alla* (SOU 2023:30) och vår ordförande Sara Edström satt med i utredningens expertgrupp. Vi är en av 14 medlemsorganisationer i KLYS (Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd), som är en samlad röst för cirka 30 000 konstnärer och kulturskapare, och vi ställer oss bakom KLYS yttrande i detta ärende.

Bild- och formkonstnärernas inkomster och verksamhet

Att reformera reglerna för SGI för personer med inkomst av näringsverksamhet är en mycket viktig fråga för våra medlemsgrupper. Vår inkomstrapport från 2024, *Utsikt från ateljéerna – Rapport 1: Bild- och formkonstnärers inkomster och verksamhet*, visar att andelen bild- och formkonstnärer som driver sina verksamheter som enskilda näringsidkare är hela 77 %¹ och att ca 35 % kombinerar inkomster från näringsverksamhet med inkomster från anställning². De flesta yrkesverksamma bild- och formkonstnärer har inkomster från flera olika uppdragsgivare under ett och samma år och uppdragsgivare som varierar från år till år. Dessutom kan inkomsternas storlek variera mycket mellan åren. Framtida inkomster är därför svåra att förutse och ännu svårare att intyga. Det är avgörande för många konstnärer att en SGI kan baseras på historiska inkomster för att de överhuvudtaget ska kunna få en SGI.

I promemorian konstateras att kvinnors företagande har pekats ut som ett viktigt strategiskt mål för näringspolitiken men att kvinnor ofta driver sina företag utan anställda och har svårare att nyttja trygghetssystemen (§ 3.2.3, s. 20). Vi vill här uppmärksamma att drygt 7 av 10 av våra medlemmar är kvinnor och att branschen i stort har en övervägande andel kvinnor även i andra yrkesroller.

¹ Konstnärernas Riksorganisation, *Utsikt från ateljéerna – Rapport 1: Bild- och formkonstnärers inkomster och verksamhet*, 2024, s. 9 f.

² Ibid, s. 15.

Ovanstående bidrar till att dagens sjukförsäkringssystem fungerar mycket dåligt för egenföretagande bild- och formkonstnärer. Vi välkomnar därför att de tidigare utredningarna *Ett förbättrat trygghetssystem för företagare* (SOU 2021:98) och *Ett trygghetssystem för alla* (SOU 2023:30) nu tas vidare men anser att flera av förslagen måste omarbetas och förtydligas.

De statliga kulturpolitiska stipendierna

Vi vill uppmärksamma att förslaget från *Ett trygghetssystem för alla* (SOU 2023:30) att även statliga konstnärspolitiska stipendier bör vara sjukpenninggrundande saknas i den aktuella promemorian. De statliga stipendier som delas ut till konstnärer via Konstnärsnämnden bidrar till att förverkliga de nationella kulturpolitiska målen i och med att de möjliggör en period med fritt konstnärligt skapande. En orimlig och mycket olycklig konsekvens av dagens sjukförsäkringssystem är att den konstnär som uppbär ett skattefritt arbetsstipendium, till exempel från den statliga myndigheten Konstnärsnämnden, helt eller delvis kan förlora sin SGI och därmed stå utan skydd vid ett sjukdoms- eller olycksfall, eller stå utan föräldrapenning. Konstnärernas Riksorganisation anser därför att det är nödvändigt att de förslag om att göra stipendierna sjukpenninggrundande som framfördes i *Ett trygghetssystem för alla* (SOU 2023:30)³ bereds vidare av socialdepartementet.

Våra synpunkter på promemorians förslag

Många av de förslag som presenteras i promemorian innebär ett steg i rätt riktning mot ett trygghetssystem som också fungerar för enskilda näringsidkare men behöver justeras, arbetas om eller förtydligas.

4.1 Med inkomst av näringsverksamhet avses överskott av aktiv näringsverksamhet

Förslag: Med inkomst av näringsverksamhet ska i fråga om sjukpenninggrundande inkomst avses överskott av aktiv näringsverksamhet enligt inkomstskattelagen (§ 4.1, s. 23 f.).

Konstnärernas Riksorganisation tillstyrker förslaget. Det är en enkel modell som är lätt för den enskilde att förstå och lätt för försäkringskassan att hantera.

4.2 Ny beräkningsregel för inkomst av näringsverksamhet

Konstnärernas Riksorganisation anser att förslaget till ny beräkningsregel för inkomst av näringsverksamhet (§ 4.2, s. 24 f.) är ett steg i rätt riktning men kan inte tillstyrka förslaget, utan anser att **det måste arbetas om**. Att historiska inkomster ligger till grund för SGI är i grunden ett bra förslag. Det kommer göra det mycket enklare för den enskilde att förutse vilken SGI som gäller och bör underlätta handläggningen hos Försäkringskassan betydligt. För många konstnärer är detta den enda rimliga beräkningsmodellen då framtida inkomster är svåra att förutse och intyga. **Vi anser dock att den föreslagna perioden för beräkning av historiska inkomster är för kort för att vara rättvisande.** Utredningen SOU 2021:98 *Ett förbättrat trygghetssystem för företagare* föreslog att beräkningsunderlaget skulle utgå ifrån genomsnittet av de tre högsta inkomsterna under en femårsperiod. Det anser vi vore ett förslag som ger ett mer rättvisande försäkringsskydd för våra medlemsgrupper. **Det bör också införas en ventil** som möjliggör för den enskilde att överklaga ett beslut om SGI om denne kan visa på högre inkomster från näringsverksamhet under innevarande eller kommande år jämfört med de historiska inkomsterna.

Konstnärernas Riksorganisation är kritiska till förslaget att enskilda näringsidkare med SGI-grundande inkomster från anställning (mer än 24 % av basbeloppet) inte ska omfattas av den nya beräkningsregeln om de också har inkomster från näringsverksamhet. Det är obegripligt varför utredaren valt den här lösningen. Argumentationen för förslaget är bristfällig och otydlig. Förslaget innebär

³ Regeringskansliet, *Ett trygghetssystem för alla* (SOU 2023:30), s. 243 ff.

vare sig förenkling eller förutsebarhet när det gäller beräkningen av SGI, varken för den enskilde kombinatören eller för försäkringskassan, då inkomster från näringsverksamhet fortsatt måste genomgå en individuell bedömning och baseras på framtida inkomster. **Även kombinatörer borde få använda sig av samma beräkningsregel som enskilda näringsidkare utan SGI-grundande inkomst från anställning.**

4.3 Omräkning av inkomster av näringsverksamhet med prisbasbeloppet

Konstnärernas Riksorganisation tillstyrker förslaget att inkomsterna av näringsverksamhet från ett tidigare beskattningsår räknas om med hänsyn till förändringen av prisbasbeloppet vid beräkning av SGI (§ 4.3, s. 33).

4.4 Ny beräkningsregel för kombinatörer med inkomst av anställning

Konstnärernas Riksorganisation tillstyrker förslaget (§ 4.4, s. 34) att för en försäkrad som har inkomst både av anställning och av näringsverksamhet ska den sjukpenninggrundande inkomsten av anställning beräknas till det högsta beloppet av antingen de senaste tolv månadernas inkomst av anställning eller den årliga inkomst av anställning som den försäkrade kan antas få tills vidare.

Slutsatser

Konstnärernas Riksorganisation anser att det är positivt att regeringen nu i den aktuella promemorian har tagit fram konkreta förslag till hur beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten kan reformeras så att den fungerar även för enskilda näringsidkare. Vi ser att många av förslagen kan bidra till ett mer transparent och effektivt trygghetssystem som både underlättar för den enskilde och försäkringskassan. I grunden är detta en rättvisefråga eftersom många enskilda näringsidkare inom kultursektorn idag bidrar till sjukförsäkringssystemen via skattsedeln utan att kunna få ersättning vid olycksfall, sjukdom eller erhålla föräldrapenning. Dessutom skapar långa handläggningstider och svårförutsebara ersättningsnivåer svårigheter för försäkringstagarna.

Konstnärernas Riksorganisation kan dock inte tillstyrka förslaget till ny beräkningsregel för inkomst av näringsverksamhet (§ 4.2). Förslaget är ett steg i rätt riktning men måste justeras, förtydligas och arbetas om. Anledningen till detta är att beräkningsperioden är för kort, att det saknas en ventil och att den nya beräkningsregeln för näringsinkomster inte ska tillämpas för enskilda näringsidkare som också har en SGI-grundande inkomst av anställning (kombinatörer) – en regel som varken bidrar till förenkling eller förutsebarhet.

Konstnärernas Riksorganisation anser dessutom att det är särskilt angeläget att Socialdepartementet i det fortsatta reformarbetet bereder frågan att de statliga konstnärspolitiska stipendierna ska tas i beaktande vid beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten, så att inte ett statligt stipendium innebär en risk för att den enskilde helt eller delvis förlorar sin SGI.

Eva Månsson
Verksamhetschef, Konstnärernas Riksorganisation

Konstnärernas Riksorganisation
Hornsgatan 103
117 28 Stockholm

Kontaktperson:
Jon Brunberg, kulturpolitisk strateg och pressansvarig
070-275 59 29, jon.brunberg@kro.se